

TURISTIČKA VALORIZACIJA PLANINE KONJUH NA PRIMJERU SKI CENTRA "KARAUŁA" KLADANJ

Semir Ahmetbegović, Fadila Kudumović Dostović i Źeljka Stjepić Srkalović

Univerzitet u Tuzli, Prirodno-matematički fakultet, Odsjek za geografiju

Univerzitetska 4, 75000 Tuzla, Bosna i Hercegovina

semir.ahmetbegovic@untz.ba

fadila.kudumovic-dostovic@untz.ba

zeljka.stjepic-srkalovic@untz.ba

Povoljan geografski položaj, prirodne vrijednosti i ljepote planine Konjuh te bogato kulturno-historijsko naslijeđe područja pružaju velike mogućnosti razvoju turizma u ovom dijelu Bosne i Hercegovine. Planina Konjuh i općina Kladanj su danas prepoznatljivo turističko područje sa atraktivnom prirodnom osnovom, koja je omogućila razvoj različitih oblika rekreativnog turizma (sportsko - rekreativni, izletničko - rekreativni, zdravstveno - rekreativni) tokom cijele godine. Posljednjih godina zimski turizam i skijalište u Kladnju, kao jedini turistički objekat ove vrste u sjeveoistočnom dijelu Bosne i Hercegovine bilježi bolje rezultate i postaje interesantno turističko odredište. Analizom raspoloživih izvora i informacija dat je prikaz rada skijališta od otvaranja do danas, a terenskim istraživanjima došlo se do podataka o infrastrukturi i tehničkim karakteristikama i uređenju skijališta.

Ključne riječi: ski centar, rekreacija, turizam, Kladanj, Konjuh

TOURISTIC VALORISATION OF KONJUH MOUNTAIN ON EXAMPLE OF SKI CENTER "KARAUŁA" KLADANJ

Semir Ahmetbegović, Fadila Kudumović Dostović i Źeljka Stjepić Srkalović

University of Tuzla, Faculty of Natural Sciences and Mathematics, Department of

Geography, Univerzitetska 4, Tuzla, Bosnia and Herzegovina

Advantageous geographic position, natural resources, Konjuh mountain natural beauty, and rich cultural-historical heritage of this area, provide a great opportunity for tourism development in this part of Bosnia and Herzegovina. Today, the Konjuh mountain and Kladanj municipality are recognizable tourist area with an attractive natural basis, that has enabled the development of various forms of recreational tourism (sport - recreational, excursion - recreational, health - recreational) throughout the year. In recent years, winter tourism and ski resort in Kladanj, as the only tourist facility of this category in the northeastern part of Bosnia and Herzegovina, scores better results and becomes an interesting tourist destination. By analyzing the available sources and data, the activities of the ski resort from the opening till today, are presented, and field research has provided information of the infrastructure, technical characteristics and the organization of ski resort.

Keywords: tourism, recreation, ski center, tourist place, Kladanj, Konjuh

UVOD

INTRODUCTION

Prirodne ljepote planine Konjuh i područja općine Kladanj nesumnjivo pružaju velike mogućnosti kada je u pitanju turizam. Geografski položaj, interesantan reljef, pogodna klima te bogata i očuvana vegetacija su ključne pogodnosti u razvoju ove privredne grane. Kada se doda i bogato kulturno-historijsko naslijeđe ovog dijela Bosne i Hercegovine jasno je da područje može biti interesantno turističkom tržištu.

Na prostoru Bosne i Hercegovine postoje velike mogućnosti razvoja različitih oblika turizma. Kada je u pitanju prostor sjeveroistočne Bosne i Hercegovine u tome se posebno ističe planina Konjuh sa svojim prirodnim ljepotama i geodiverzitetom te bogatim kulturno-historijskim naslijeđem. Konjuški masiv je centralno obilježje područja općine Kladanj, koje je zbog pretežno planinskog reljefa i klime pogodno i za zimske sportove. Izgradnjom objekta i prateće infrastrukture ski turizam u ovoj općini postaje sve interesantniji turistima i rekreativcima. Uz dodatna ulaganja u infrastrukturu i promociju skijališta u Kladnju, u kombinaciji sa drugim turističkim resursima okruženja, povećat će se posjećenost, a time opravdati dosadašnja ulaganja te doprinijeti samoodrživosti jedinog turističkog objekta ovog karaktera na prostoru regije Sjeveroistočna Bosna. Dakle, predmet istraživanja ovog rada je planina Konjuh, prirodni i kulturni turistički motivi te komplementarnosti ski turizma sa ostalim oblicima turističke ponude područja.

Cilj ovog rada je da doprinese razvoju turizma kao velikog promotora, kako općine Kladanj tako i Tuzlanskog kantona pa i države, u okruženju i šire. Cilj je i obogaćivanje turističke ponude, te jačanje svijesti o važnosti implementacije prirodne i kulturne baštine u turističku ponudu.

Za potrebe istraživanja korišteno je više naučno-istraživačkih metoda i postupaka, a pošlo se od analize raspoloživih izvora i informacija o navedenom području i skijalištu. Izvršena su terenska istraživanja, mjerenja i anketiranje uposlenih u turizmu u Kladnju i okolini, a brojne informacije dobivene su metodom neposrednog posmatranja, koja je nezaobilazna u geografskim istraživanjima prostora. Osim navedenih, u radu je korištena i kartografska metoda, a za potrebe morfometrijske analize kladanjskog skijališta i ski staze izvršeno je snimanje terna GPS-om (Montana 600). Korištena je i digitalna karta Adria Topo, kao i satelitski snimci Google Earth Pro. U nedostatku zakonske legislative Tuzlanskog kantona o ovoj oblasti, za potrebe ovog rada, prvenstveno za analizu tehničkog uređenja staza, korišteni su zakoni i pravilnici doneseni za druga područja u Bosni i Hercegovini.

GEOGRAFSKI I SAOBRAĆAJNO-TURISTIČKI POLOŽAJ PLANINE KONJUH I SKI CENTRA "KARAULA" KLADANJ GEOGRAPHICAL AND TRAFFIC – TOURISTIC POSITION OF THE KONJUH MOUNTAIN AND SKI CENTER "KARAULA" KLADANJ

Planina Konjuh je smještena u jugozapadnom dijelu sjeveroistočne Bosne i Hercegovine. Sa Ozrenom i Javornikom Konjuh čini dio lanca rubnih planina, koje zajedno sa Trebavcem i Majevicom, predstavljaju prelaz Dinarskog planinskog sistema u prostranu Panonsku niziju. Morfostrukturna jedinica Konjuh ima dinarski pravac pružanja (sjeverozapad-jugoistok), a prema geotektonskoj rejonizaciji Bosne i Hercegovine ona

pripada zoni Unutrašnjih Dinarida (Čičić, 2002). Kao sastavni dio dinarskog planinskog sistema, cijeli prostor je sastavljen od tri paralelna grebena koja su međusobno povezana prevojima, a te grebene razdvajaju mačkovačka i kladanjska dolina. Centralni greben se postepeno izdiže sa područja općine Banovići i pruža preko Zelemboja, Zidina, vrha Konjuh i Javorja sve do prevoja Hrastić i Stanovi gdje se spaja sa Javornikom. Prirodno je ograničena rijekom Krivajom na zapadu, Gosteljom i Turijom u širem području doline Spreče na sjeveru, brdsko - planinskim oblastima Javornika i Birača na istoku te sjeverozapadnim ograncima Javora i sjevernim padinama Smolina na jugu. Predstavlja orografsko i hidrogrfsko razvođe između slivnih područja rijeka Krivaje, Spreče i Drinjače. Najviši vrh masiva je Konjuh (1.326 m) smješten u graničnom pojasu između teritorija općina Banovići, Olovo i Kladanj pod koordinatama od 44°18'06" N i 18°32'45" E. Iako je konjuški masiv centralno obilježje općine Kladanj, koja zahvaljujući tome ima dominantno planinski reljef odlikuje se izrazitom prohodnošću i dostupnošću. Gradsko naselje Kladanj (560 m.n.v.), centar kladanjske općine, smješteno u dolini rijeke Drinjače, uz magistralni put M-18, čini saobraćajno-geografski, a samim tim i turistički položaj područja, izrazito povoljnim jer povezuje dva velika regionalna centra Bosne i Hercegovine, Tuzlu i Sarajevo. Ovaj važni saobraćajni koridor povezuje krajnje sjeverne sa krajnjim južnim dijelovima Bosne i Hercegovine, ali i sa graničnim regijama susjednih država.

Posmatrano administrativno-politički planinski masiv Konjuha smješten je na krajnjem jugu Tuzlanskog kantona, u kojem je po popisu stanovništva iz 2013. godine živjelo 445.028 stanovnika, a Kladanj je jedna od trinaest općina ove administrativne cjeline.

Sl. 1: Geografski položaj općine Kladanj
Fig. 1: Geographic position of Kladanj municipality

SKIJALIŠTE U KLADNJU SKI RESORT IN KLADANJ

Općina Kladanj, omogućeno prirodnim uvjetima, prvenstveno planinski reljef i odgovarajuća umjereno-kontinentalna, predplaninska i planinska klima, ima uvjete razvoja sportsko-rekreativnog turizma, a neki od oblika imaju već višedecenijsku zastupljenost. Zadnjih godina posebno skijališni turizam u Kladnju bilježi rast posjećenosti, odnosno postaje sve prepoznatljiviji u turističkoj ponudi općine Kladanj, Kantona i šire. Prvo skijalište sa ski liftom u Kladnju počelo je sa radom u februaru 1985. godine, izgrađeno iz sredstava Olimpijskog komiteta tadašnje države. Ovo područje je i danas, zahvaljujući brojnim pogodnostima, prepoznato i aktivno u cilju razvoja zimskog sportsko-rekreativnog turizma na području Sjeveroistočne Bosne. Danas je ski centar "Karaula" jedini na području regije koji posjeduje funkcionalan ski lift te potrebnu infrastrukturu i opremu. Ovim

zimskim centrom upravlja Javno preduzeće "Karaula" d.o.o Kladanj koje je za potrebe razvoja turizma područja osnovano 2006. godine (*JP "Karaula" d.o.o Kladanj*).

Zahvaljujući, najčešće, dovoljnim količinama snježnih padavina skijalište je tokom zime, a posebno u januaru i februaru, dobro posjećeno. Kladanjski ski lift je 800 m udaljen od centra grada, sa ski stazom relativno blagih nagiba, pogodnom za različite vrste skijanja, ukupne dužine 1.700 m i usponskom stazom kosog transportera (ski lift) dužine 1.110 m. Kapacitet ski lifta je 1.200 skijaša na sat (<http://www.jpkaraula.com/>). Skijalište bilježi posjećenost i rekreativaca, odnosno posjetitelja koji žele odmarati u ljepotama pejzaža i čistom zraku.

Sezona skijanja i rada lifta zadnjih tri godine prosječno je trajala 22 dana, a tokom ski sezone se prodavalo oko 1.000 karata. U 2017. godini ski lift je imao 23 radna dana sa 872 kupljene karte, u 2018. godina zabilježen je 21 radni dan, sa svega 637 kupljenih karti, dok se u 2019. godini, u 22 radna dana skijališta, prodalo 1.335 karata (*JP "Karaula" d.o.o Kladanj*).

Snježne padavine se ovdje javljaju najviše u januaru i februaru, s tim što dužina trajanja snježnog pokrivača ovisi o nadmorskim visinama pa se tako najduže zadržava na planinskim vrhovima ili padinama sjeverne ekspozicije. Debljina snježnog pokrivača kreće se u prosjeku između 35 - 50 cm, a na planinama i preko 60 pa i 150 cm.

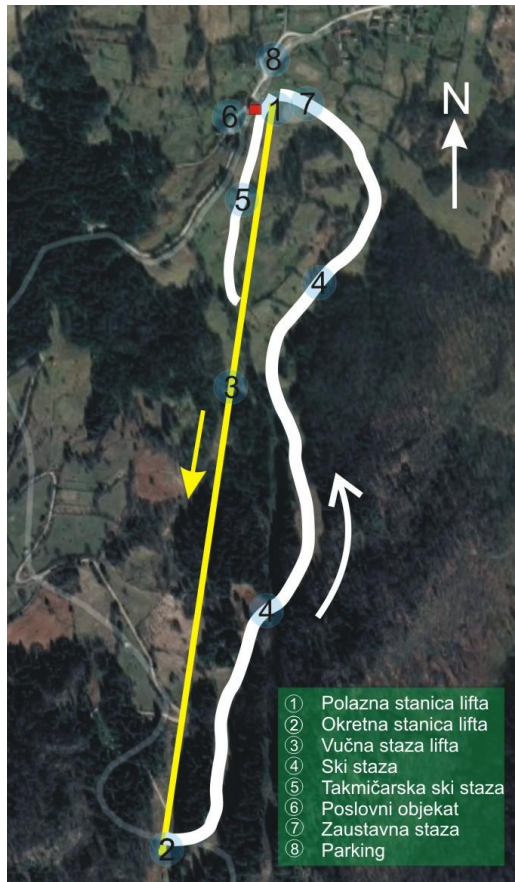
Maksimalne visine snježnog pokrivača za područje Kladnja kreću se između 92 i 130cm. Maksimalne izmjerene, u periodu 1961-1990. godina, su decembru 92, januaru 97 i u februaru 129 cm. Snježni pokrivač se zadržava i tokom marta i aprila, a maksimalne visine dostižu 45 cm (*Kudumović Dostović, 2017*).

Skijalište ne posjeduje sistem za vještačko osnježavanje, ali postoje potrebe za izgradnju istog zbog održavanja kontinuiteta i produženja skijaške sezone. Klimatske predispozicije, odnosno dovoljan broj dana, pa i cijeli mesec januar sa srednjom temperaturom zraka od $-1,6^{\circ}\text{C}$ (*FHMZ, 2010*) te sjeverna ekspozicija skijališta i staze omogućavaju vještačko osnježavanje. Za ovaj proces moguće je obezbijediti i dovoljne količine vode iz manjeg stalnog toka koji otiče uz samu stazu ili se voda može obezbijediti iz korita Drinjače udaljene 580m od početka ski staze.

Infrastruktura i tehničko uređenje skijališta u Kladnju **Infrastructure and technical organisation of ski resort in Kladanj**

Skijalište u Kladnju je namijenjeno skijašima rekreativcima, ali teren omogućava i skijaška takmičenja mlađih skijaša te obuku skijaša početnika u organizaciji ski klubova. Skijalište posjeduje uređenu ski stazu koju opslužuje jedno sredstvo kosog transporta (ski lift) čija je polazna stanica na 655 m, a okretna na 892 m nad morem. Vučna staza ski lifta pored stubova polazne i okretne staze posjeduje još 12 linijskih stubova. Mogućnost penjanja, odnosno priključenja na vučno užo postoji samo kod stuba broj 1. Silazak sa vučne staze, odnosno korištenje skijaške staze je moguće na 3 mjesta, na stubovima broj 5, 10 ili 12 (*JP "Karaula" d.o.o Kladanj*). Preporuka za mlađe skijaše i one koji nisu vješti na skijama korištenje ski lifta samo do stuba 5, jer viši dijelovi staze su sa znatno većim nagibom i opasniji.

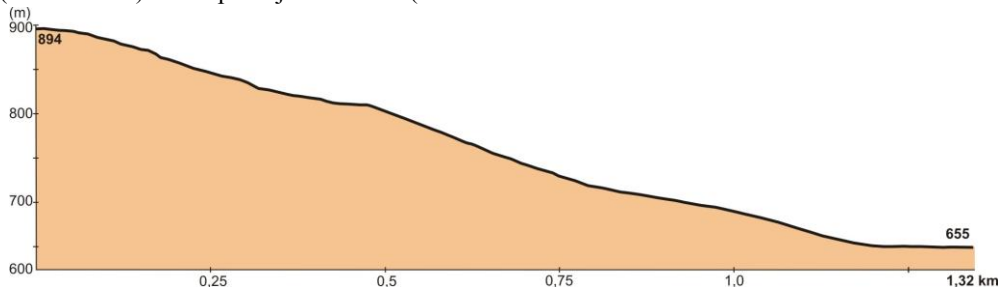
Ukupna dužina ski staza koja se uređuju je 1.700 m. Duža, glavna skijaška staza koja počinje kod okretne stanice (892 m) duga je 1.320 m. Prosječna širina staze je oko 20 m, najmanja širina oko 10 m, a na mjestima staza je široka i preko 30 m. Ski staza ima zaustavnu površinu dužine 150 m, širine 70-100 m, sa minimalnim uzdužnim i poprečnim padom, odnosno to je skoro pa horizontalna površina. Zaustavna površina ski staze odvojena je, mrežom od dijela staze namijenjenog prilazu sistemu kosog transporta. Ski staza, po uzdužnom profilu, ima blage, skoro horizontale do strme dijelove, a uređuje se na pedološkoj podlozi pokrivenoj travom, sa rijetkim mjestima gdje se na topografskoj površini pojavljuju izdanci kompaktne ili razdrobljene stijene (krečnjak). Ukupan pad ove staze je 20%, što je kategoriše u grupu lakih staza. Međutim, maksimalni nagib na cjelokupnom profilu iznosi 38%, što je ipak svrstava u grupu srednje teških pa i teških staza. Preglednost ski staze je zadovoljavajuća, jer nigdje nije kraća od 60 m, što je minimum za srednje teške ski staze. Trasiranjem je osigurana dovoljna preglednost, koju mjestimično smanjuju konveksne promjene uzdužnih padova i šuma. Staza je bez većih udubljenja i izbočina (slika 2 i 3). Druga (takmičarska) staza počinje sa 710m (od

Sl. 2. Ski lift "Karaula" Kladanj

Fig 2. Ski lift "Karaula" Kladanj

Izvor podataka: Google Earth Pro, US Dept of State Geographer, 2018; GPS Garmin – Montana 600

Sl. 3. Profil ski staze skijališta u Kladnju

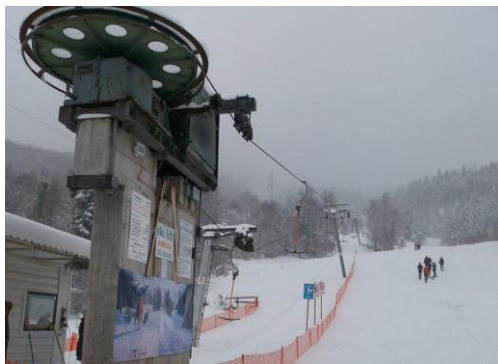
Fig 3. Ski trail profile in Kladanj

Izvor podataka: Adria Topo, 2.1, GPS Garmin – Montana 600

petog stuba ski lifta), a završava kod polazne stanice. Duga je 360m, ukupnog pada 17%, a na nekim dijelovima padovi iznose i do 38% (slika 2). U disciplini veleslalom koristi se duža staza od stuba 10.

Pripremanje terena, utabavanje snijega i ravnanje skijaških terena se vrši odgovarajućom mehanizacijom, odnosno jednom mašinom (ratrak), na zemljanoj podlozi kojoj ne prijete erozija. Skijalište nema površine koje bi mogli izdvojiti kao ski rute, odnosno površinu koju Centar ne obezbjeđuje od rizika i neočekivanih opasnosti skijanja, ali posjeduje kraće ski puteve koji ski stazu povezuju sa drugim objektima na skijalištu, prvenstveno ski liftom.

Stazi nije potrebna zaštita od lavina, ali je potrebno dodatno postavljanje sigurnosnih zapreka ispred drveća, stubova, vododerina, ograda, potoka i drugih opasnih mjesta na skijalištu ili u njegovoj neposrednoj blizini. Centar neposredno prije i u toku njegovog korišćenja obilježava skijaške terene, označava ski i druge staze. Obilježavanje podrazumijeva označavanje granica skijaških površina i ski staza postavljanjem mreža koje su vidljive. Skijalište ne posjeduje stalnu stanicu hitne medicinske pomoći. Spasilački stacionar se uspostavlja u vrijeme rada ski lifta ili u vrijeme organizacije takmičenja i drugih sportskih aktivnosti na stazi.

Sl. 4 i 5. Ski lift "Karaula" Kladanj
Fig 4, 5. Ski lift "Karaula" Kladanj

Foto: Amir Avdibegović

Pored navedenih, u saradnji sa skijaškim klubom "Kladanj 1982", čiji je sjedište neposredno uz polaznu stanicu ski lifta, uređuje se i ski staza za podučavanje skijaša početnika (djece), dužine oko 100 m i blagog nagiba. Na ovoj stazi se u ski sezoni instalira beby skilift koji je u vlasništvu kluba. I veliki lift se, do prvih stubova, koristi za transport skijaša početnika, a ako se radi o manjoj djeci ona idu u pratnji starijih skijaša (*JP "Karaula" d.o.o Kladanj*).

Uz ski centar, na ulazu u skijalište, je osiguran prostor za parkiranje automobila na površini od oko 1.000m² (*JP "Karaula" d.o.o Kladanj*). Ovo parkiralište nije dovoljnog kapaciteta, shodno kapacitetima same staze i ski lifta i strmo je, što otežava odvijanje saobraćaja u zimskom periodu. Također, parkiralište nema mogućnost parkiranja autobusa. Ovaj nedostatak se može nadomjestiti korištenjem parking površina u centralnom dijelu gradskog naselja Kladanj, udaljenih svega nekoliko stotina metara od same staze.

U sklopu Centra, neposredno uz polaznu stanicu ski lifta, je izgrađen ugostiteljski objekat, sa 300m² korisne površine u tri etaže. U prizemlju objekta su smješteni suvenirnica,

ski servis za iznajmljivanje skija i ostale skijaške opreme, prostor za medicinsko osoblje i gorsku službu spašavanja, kotlovnica, magacin i sanitarni blok. Na spratu je restoran sa kuhinjom i drugi sanitarni blok, a u potkrovlju 3 sobe sa kupatilom i vešerajem. Skijalište nije osvijetljeno, odnosno ne postoje uslovi za noćno skijanje. U vrijeme kada skijalište nije u upotrebi, ski centar se stara o čuvanju skijališta, o održavanju staza i opreme.

Vlasnik zemljišta na kome se nalazi poslovni objekat ski lifta je Općina Kladanj, dok je zemljište na kome se nalazi vučna i skijaška staza u privatnom vlasništvu. Ovo zemljište koristi se na osnovu Ugovora o korištenju sačinjenog između Općine i svakog vlasnika pojedinačno (*JP "Karaula" d.o.o Kladanj*). Tokom istraživanja uočeni su i određeni nedostaci i problemi, a prvenstveno se odnose na nepostojanje zakonske legislative u Kantonu, odnosno zakona o javnim skijalištima kakav npr. ima Kanton Sarajevo.

Komplementarni turistički sadržaji **Complementary tourist facilities**

Pojedini turistički objekti, kao što je ski centar u Kladanju, u ovoj fazi razvoja, ne može dovoljno dobro samostalno djelovati na privlačenje većeg broja korisnika i turista. Ovaj se resurs treba pojavljivati u kombinaciji sa drugim turističkim resursima okruženja, koji mu povećavaju intenzitet atraktivnosti i posjećenosti, a odnose se na prirodne i kulturne turističke motive Konjuha. U analizi koja slijedi prikazat će se samo neki prirodni i kulturno-historijski sadržaji područja općine Kladanj i neposredne blizine koji imaju već prepoznatu turističku vrijednost.

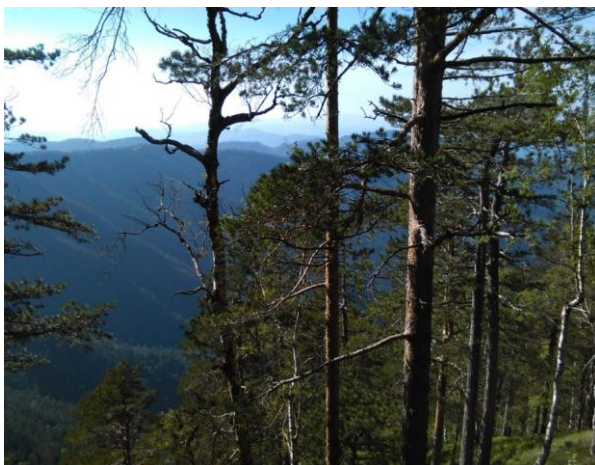
Uslovljeno geološkom građom planina Konjuh obiluje brojnim podzemnim krškim oblicima. Na području općine Kladanj to je Bebravska pećina čiji ulaz se nalazi na 882 m n/v. Ukupna dužina do sada ispitanih pećinskih hodnika uključujući i završnu galeriju iznosi oko 500 metara. U blizini su i pećina "Kučara" u selu Goletići kao i pećina u Tarevu koja je kao i Bebravska bogata pećinskim nakitom. Djevojačka pećina je locirana u selu Brate-ljevići, na desnoj dolinskoj strani rječice Bukovice, pritoke Drinjače (*Grupa autora, 1990*).

Hidrografiju planine Konjuh čine mnoge, čiste rijeke, rječice, potoci, izvori, pa i vještačke hidroakumulacije u podnožju. Ipak, izdvajaju se dva toka čije je izvorište na samoj planini, a to su Drinjača i Oskova. Izvorišna čelenka rijeke Drinjače se nalazi na jugozapadnoj strani planine Konjuh, a njen najduži izvorišni kraj se nalazi na nadmorskoj visini od 1.135 m, s tim što se vode tog izvora na visini od 995 m spajaju sa vodama još dva manja izvorišta i tu formiraju rijeku Drinjaču. Na jugoistočnim obroncima planine Konjuh, na 650 m nadmorske visine, nalazi se i šumsko jezero (Gorsko oko) u narodu poznatije kao Paučko jezero. Na obroncima planine Konjuh, na području općine Kladanj, nalazi se izvor "Muška voda", nadaleko poznat po predanjima vezanim za njega. O ovom izvoru mineralne vode pisao je i znameniti turski putopisac Evlija Čelebija u XVII stoljeću i nazvao ga je "Izvorom mladosti" ili "Muškom vodom", pripisujući mu ljekovita svojstva (*Djedović, Ahmetbegović, 2011*).

Prostor planine Konjuh je karakterističan po očuvanim šumama hrasta kitnjaka i običnog graba, a pored njih su zastupljene šume bukve, jele i bora. Također, ovaj prostor obiluje livadskom i pašnjačkom vegetacijom. Na nešto višim nadmorskim visinama, šumski kompleks je dobro očuvan. Florističku vrijednost ovog prostora čini stanište endemičnih vrsta, bosanske perunike (iris-bosniaca) i bosanskog ljljana (lilium bosniacum). Tu su još i druge rijetke biljne vrste: sunovrat, iva, lincura itd. Konjuh je stanište raznovrsnog ljekovitog i samoniklog jestivog bilja od koga je najrasprostranjenija majčina dušica.

Pojedine vrste samoniklog jestivog bilja pojavljuju se u obliku plodova voća: borovnica, kupina, malina, šumska jagoda, šipak, divlja trešnja, divlja kruška, trnjina, glog, drenjak i dr.

Fauna planine Konjuh, veoma je raznovrsna, specifična i prilično očuvana. Lovište "Oskova" prostire se na obroncima planine Konjuh, na površini od 6.450,50 ha, na nadmorskoj visini od 340 do 1.327 m i spada u brdska lovišta. Ovo lovište pripada općinama Banovići, Kladanj i Živinice (*Grupa autora, 2008*). Bogata vegetacija i povoljna hidrografija obezbjeđuju dovoljno hrane i vode za divljač tokom cijele godine. Ovdje su podignuti brojni lovni objekti, čime su ispunjeni potrebni uslovi za bavljenje modernim lovstvom. Lovačke kuće, kolibe, čeke, magacini za hranu i lovačke staze zadovoljavaju najviše standarde lovnih područja, a zahvaljujuću planskom radu ovo lovište je bogato divljači.

Sl. 6. Planina Konjuh, pogled s vrha (1.326 m)
Fig 6. The view from the top of Konjuh Mt, (1,326 m)

Brojni su lokaliteti sa vrijednim dobrima kulturno-historijskog i duhovnog naslijeđa. Pomenuta Djevojačka pećina iza sebe ima dugu tradiciju, od prahistorijskog kultnog mjesta sa drevnim pećinskim crtežima do danas, kao jedno od najpopularnijih dovišta na prostoru Bosne i Hercegovine. Vjersko-kulturna manifestacija "Dani Djevojačke pećine" svake godine krajem augusta okuplja više hiljada hodočasnika sa prostora Sjeveroistočne Bosne i šire.

Na Konjuhu i njegovim padinama ima arheoloških lokaliteta prahistorijske, antičke i srednjovjekovne starosti. Konjuh karakterišu brojna historijska događanja koja su ostavila i materijalne tragove, od kojih su najznačajniji nekropole stećaka i ostaci starih gradinskih naselja. Izuzetno je zanimljiva trasa drevnog rimskog puta. Ostaci ove kaldrmisane komunikacije se i danas mogu obilaskom terena primijetiti na području najviših i najšumovitijih dijelova planine Konjuh.

Na području općine Kladanj evidentirano je 57 nekropola sa 598 stećaka. Komisija za očuvanje nacionalnih spomenika proglasila je 2005. godine nekropolu u Olovcima kod Kladnje nacionalnim spomenikom Bosne i Hercegovine. Spomenik se nalazi na lokalitetu Kuman, a nekropola zajedno sa planinskim, šumovitim pejzažom, planinarskim domom Javorje i ostalim kulturno-historijskim i prirodnim naslijeđem obližnjih naselja Goletići i Tuholj, predstavlja značajan potencijal u razvoju turizma, izletništva i rekreacije za cijeli Tuzlanski kanton i šire (<https://www.bastina.ba>). Na padinama planine Konjuh još uvijek ima očuvanih objekata tradicionalnog graditeljstva. Radi se, prije svega, o brojnim kućama karakterističnim za narodnu arhitekturu centralne Bosne, kakvih najviše i ima u naselju Tuholj. Ima očuvanih i drugih pomoćnih objekata karakterističnih za seoska domaćinstva ovog podneblja (*Djedović, 2010*).

Planina Konjuh posjeduje turističko-rekreativne objekte, kvalitetno uklopljene u okruženje, kao i određeni broj receptivnih kapaciteta. Središnji dio ovog sistema, izdvojen je kao Zaštićeni pejzaž "Konjuh", a obuhvata gornji dio sliva rijeke Drinjače te sliv Krabanje i Velike Zlače.

Proglašenjem dijela planine Konjuh Zaštićenim pejzažom "Konjuh", zavisno od stepena zaštite, izdvojene su tri zaštićene zone. Prva zaštićena zona (zona A) predstavlja prostor najviših vrijednosti, koje moraju ostati u potpunosti očuvane. U drugoj zaštićenoj zoni (zona B) se prvenstveno ostvaruje očuvanje i zaštita izvornog stanja prirode, koji je dovoljno očuvan kako za konverzaciju osnovnih sistema tako i eko-sistema te pruža mogućnost za istraživanja, edukaciju, fizičku i duhovnu rekreaciju, a treća zaštićena zona (zona C) je namijenjena za turizam, sport i rekreaciju (*Grupa autora, 2013*).

I prostor u kome se nalazi kladanjsko skijalište ima potencijale razvijanja turizma i turističke ponude u toplijem dijelu godine, jer prirodni motivi (reljef, ugodna klima i vegetacija) ugostiteljski i smještajni kapaciteti omogućavaju razvijanje nekih izletničkih (piknici, kampovanje) i sportsko rekreativnih oblika turizma (hodanje, trčanje, planinarenje, brdski biciklizam i sl.), što pomaže održivom razvoju turizma ovoga kraja.

ZAKLJUČAK CONCLUSION

Prethodna analiza nam ukazuje na velike prirodne i kulturno-historijske potencijale planine Konjuh i područja općine Kladanj. Neki od ovih potencijala su odavno stavljeni u funkciju rekreacije i turizma, ali su brojni i oni koji su do sada slabo ili nikako korišteni. Konjuh svojom visinom i bogatstvom reljefnih oblika pruža mogućnost razvijanja aktivnosti vezanih za planine kao što su: planinarenje, speleološka istraživanja, skijanje i dr. Čisti zrak, besprijevano čisto okoliš, lijep pogled i druge prirodne ljepote karakterišu ovu planinu. Zbog planinske klime i bogatstva šuma vrhovi planine Konjuh mogu nazvati zračnom banjom, a brojni su lokaliteti sa vrijednim dobrima kulturno-historijskog i duhovnog naslijeđa.

Zadnjih godina ovo područje karakteriše razvoj zimskog turizma zahvaljujući izgradnji ski lifta u neposrednoj blizini gradskog naselja Kladanj. Dostupnost lokacije, izgrađena infrastruktura i karakter staza skijališta u Kladnju omogućavaju stalni rast posjećenosti, odnosno skijalište postaje sve prepoznatljivije u ukupnoj turističkoj ponudi općine Kladanj, Tuzlanskog kantona, a i šire. Dakle, skijalište ima dovoljno dobre predispozicije koje je moguće bolje iskoristiti, ali su potrebna dodatna ulaganja u infrastrukturu i jača promocija ovog kompleksa i drugih turističkih sadržaja područja općine Kladanj.

Reference References

- Kudumović Dostović, F. (2017). Sjeveroistočna Bosna - geografska monografija, Geografsko društvo Tuzlanskog kantona, OF SET, Tuzla;
- Djedović, R. (2010). Naselje Tuholj – antropogeografski prikaz, Baština sjeveroistočne Bosne, broj 2, Zavod za zaštitu i korištenje kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa Tuzlanskog kantona, Tuzla;
- Djedović, R., Ahmetbegović, S. (2011). Turistički potencijali planine Konjuh, Zbornik radova, Međunarodni naučni skup, Edukacija iz turizma i zaštita životne sredine kao preduvjet turističkog, regionalnog i

prostornog planiranja, Odsjek za geografiju, Prirodno-matematički fakultet u Sarajevu, Konjic, str. 124-137.

Digitalna karta Adria Topo, 2.1, integrisana u GPS Garmin – Montana 600 uređaj

Čičić, S. (2002). Geološki sastav i tektonika Bosne i Hercegovine, Earth science institute, Sarajevo;

Google Earth Pro, US Dept of State Geographer, 2018

Grupa autora (1990). Elaborat Kulturno-istorijsko i prirodno naslijeđe opštine Kladanj, Zavod za zaštitu i korištenje kulturno-istorijskog i prirodnog naslijeđa Tuzla, Tuzla, 1990.;

Grupa autora (2008). Prostorni plan za područje Tuzlanskog kantona 2005-2025, Ministarstvo prostornog uređenja i zaštite okolice, PrintCom doo, Tuzla,;

Grupa autora (2013). Prostorni plan područja posebnih obilježja Zaštićeni pejzaž „Konjuh“ 2010 – 2030, Tuzlanski kanton, Ministarstvo prostornog uređenja i zaštite okolice, Tuzla,;

JP "Karaula" d.o.o. za turizam, proizvodnju i usluge, Kladanj

Zakon o javnim skijalištima, Skupština Kantona Sarajevo, 22. sjednica, održana 27.12.2012. godine, objavljeno u "Sl. novinama Kantona Sarajevo", br. 54 od 31 decembra 2012;

Federalni hidrometeorološki zavod, Sarajevo, 2010.

<http://www.jpkaraula.com/#>, 07.05.2019.

http://www.rekreacija.ba/index.php/portal/mjesto_za_rekreaciju/ski-centar-igrista-vlasenica, 07.05.2019.

<https://www.bastina.ba/index.php/kulturno-istorijsko-i-prirodno-naslijede-opcine-lukavac-zbornik-sazetaka/40-zavod/vijesti/543-jedina-nekropola-stecaka-sa-tuzlanskog-kantona-na-listi-svjetske-kulturne-bastine-unesco-a> (07.06.2019)

<https://www.oc-jahorina.com/pravilnik-o-uredenju-obiljezavanju-i-odrzavanju-skijalista/> (07.06.2019)

SUMMARY

TOURISTIC VALORISATION OF KONJUH MOUNTAIN ON EXAMPLE OF SKI CENTER "KARAUULA" KLADANJ

Semir Ahmetbegović, Fadila Kudumović Dostović and Željka Stjepić Srkalović

University of Tuzla, Faculty of Natural Sciences and Mathematics, Department of Geography

Univerzitetska 4, Tuzla, Bosnia and Herzegovina

semir.ahmetbegovic@untz.ba

fadila.kudumovic-dostovic@untz.ba

zeljka.stjepic-srkalovic@untz.ba

Advantageous geographic position, natural resources, Konjuh mountain natural beauty, and rich cultural-historical heritage of this area, provide a great opportunity for tourism development in this part of Bosnia and Herzegovina. The previous analysis shows the great natural potentials of the Konjuh mountain and the Kladanj municipality area. Some of these potentials have been put into the function of recreation and tourism for a long time, but there are many of those which haven't been used at all or they were poorly used. Konjuh mountain with its height and abundance of relief forms provides the opportunity of developing various mountain activities such as: hiking, speleological research, skiing etc. In recent years, this area is characterised by development of winter tourism due to construction

of ski lift in immediate vicinity of Kladanj urban area. The availability of the site, the built infrastructure and the character of ski trail in Kladanj enable a steady growth of visitors, i.e. the ski resort becomes increasingly recognizable in the total tourist offering of the Kladanj Municipality, Tuzla Canton and wider area. The ski resort has good predispositions that can be better utilized, but additional investment in infrastructure and stronger promotion of this complex and other tourist facilities in the area of Kladanj municipality are needed.

Authors

Semir Ahmetbegović, doctor of geographical science, assistant professor at the Faculty of Sciences and Mathematics, University of Tuzla, Bosnia and Herzegovina. In 2012. he defended PhD Thesis "Relief as population gathering factor in Bosnia and Herzegovina" at Geography Department of Faculty of Natural Sciences and Mathematics, University of Sarajevo. Author and coauthor of 31 scientific and technical articles and two scientific books.

Fadila Kudumović Dostović, doctor of geographical science, assistant professor at the Faculty of Sciences and Mathematics, University of Tuzla, Bosnia and Herzegovina, scientific field Regional geography. In 2012. defended PhD Thesis "Regional-geographic characteristics of North-eastern Bosnia" at Geography Department of Faculty of Natural Sciences and Mathematics, University of Tuzla. Author and coauthor of 20 scientific and technical articles and one scientific book.

Željka Stjepić Srkalović, master of geographical sciences, graduated at the Faculty of Sciences and Mathematics, University of Tuzla. Elected for senior associate assistant at the Faculty of Sciences and Mathematics, Geography Department in Tuzla, scientific field Physical geography. Author and coauthor of numerous scientific and technical articles published in scientific journals and one scientific book "Pedogeografija".